

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ
ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ**

ТАРИХ ФАКУЛЬТЕТИ

РЕФЕРАТ

**МАВЗУ: 1917-1941 ЙИЛЛАРДА МУЗЕЙ ИШИ ВА
ЁДГОРЛИКЛАРНИ АСРАШ.**

Бажарди: Очилов З.

Текширди: Жшраев З.

Тошкент - 2014

РЕЖА:

1. Совет ҳукуматининг музейлар соҳасидаги чора — тадбирлари
2. Туркомстарис ва унинг фаолияти.
3. Узкомстарис ва унинг фаолияти.

1917 йил Октябр Петербургадаги Ленин бошлиқ большевиклар давлат тўнтарилиши йўли билан ҳокимият тепасига келдилар ва ўзларининг ҳокимият органларини урната бошладилар. Орадан кўп вақт ўтмасдан бу ҳол Россиянинг мустамлакаси бўлган Туркистонда ҳам рўй берди. Яъни Тошкентда ҳам келгинди большевиклар ҳокимиятни ўз қўлларига олдилар.

Ўзларини камбағалпарварлар деб эълон қилган шўролар ҳукумати мамлакатдаги барча моддий — маданий ва маънавий бойликларга даъвогарлик қила бошлади. Натижада орадан кўп вақт ўтмасдан миллийлаштириш шиори остида бутун мамлакат бўйлаб моддий ва маданий бойликларни қонуний эгаларидан зўравонлик йўли билан тортиб олиш ва қаршилиқ кўрсатган мулкдорларни қатағон қилишга киришилди. Бу ҳол музейлар соҳасида ҳам рўй берди.

Большевиклар ҳукумати қуйидагиларни назарда тутувчи тадбир ишлаб чиқилди:

—ҳозирда амал қилиб турган музейларни рўйхатга олиш ва тарқалиб кетган музей коллекцияларини йиғиш:

—анча машҳур бўлган хусусий жамғармаларни, яхши ховли жойларни, мачитларни хусусий эгаларидан тортиб олиш ва уларни музейга айлантириш;

—озми, кўпми машҳур бўлган барча хусусий коллекцияларни рўйхатга олиш, қадимий кўрғончаларни назоратдан ўтказиш, (кўздан кечириш) тарихий аҳамиятга эга бўлган масжидларни ажратиш, уларга ҳар қандай ўзгартириш киритишни таъқиқлаш;

жойларда ўғрилиқ мақсадларида олиб бориладиган археологик қазилмаларга қарши курашиш; музейларни оммавий маърифий органларга айлантириш, уларни ҳар хил музейга дахли бўлмаган ортиқча материаллардан тозалаш, уларнинг ҳар бирининг роли ва ишининг мазмунини аниқ белгилаш, Совет ҳокимияти пайдо бўлгандан кейин музейларга раҳбарлик қилиш вазифаси маориф ХКС га яъни унинг қошида ташкил қилинган «Музей ишлари ва қадимги ёдгорликлар ҳамда санъатни асраш бўйича Бутунроссия коллегияси» нинг зиммасига юклатилди. Кейинчалик 1918 йилнинг майида бу коллегия маориф ХКС нинг музей бўлимига айлантирилди ва унга барча музейларни бирлаштириш ва уларга раҳбарлик қилиш вазифаси топширилди. Шунга мувофиқ бўлимлар ва бўлимчалар ташкил қилинди. Республикадаги Маориф ХКС лари қошида ҳам бундай бўлимлар ташкил қилинди. Музей ишига ташкилий ва илмий раҳбарлик қилиш шу тариқа таъминланди.

Маълумки, 1918 йилнинг 23 майида динни давлатдан ажратиш тўғрисида қонун (декрет) қабул қилинди. Шундан кейин махсус декретлар асосида ҳукмдорларнинг собиқ саройлари, йирик оммавий ва хусусий музейлар, помещиклар қўрғонларидаги бадиий коллекциялар эгаларидан зўравонлик билан тортиб олинди. Ана шу бой коллекциялар асосида янги ташкил қилинган музейларнинг фондлари тўлдиридди.

Шу даврда миллийлаштириш ишлари Туркистонда ҳам бошланди. Жумладан Туркистон Республикаси ХКС нинг 1918 йил 19 апрелдаги декрети билан Тошкентдаги княз Николай Романовнинг мажмуалари давлат мулки деб эълон қилинди. Унинг данғиллама ҳовлиси халқ музейига айлантирилди. Шу тариқа Туркистоннинг янги ҳукумати ХКС 1921 йилнинг 31 июлида Туркистон Республикаси халқларининг маданий хазинасининг йўқолиб кетиши хавфини туғдирувчи қадимий ва санъат буюмларини ҳамда илмий

коллекцияларни четга олиб чиқиб кетишни таъқиқловчи қарор қабул қилди. Шу қарорга мувофиқ эксперт комиссиясига халқнинг маиший турмушига оид антиқа буюмларни бозор ва дўконларда сотилишини нозорат қилиб туриш топширилди.

1918 й. 5 октябрида РСФСР ХКС «хусусий шахслар, жамоалар ва ташкилотлар эгаллик қилиб келаётган санъат ва қадимий ёдгорликларни регистрация қилиш, ҳисобга олиш ва кўриқлаш тўғрисида» декрет чиқарди. Шу декретга биноан барча маданият ёдгорликлари кимга тегишли бўлишидан қатъий назар давлат мухофазасига ўтказилди. Ўз навбатида 1921 йилнинг 31 июлида ТАССР ХКС «Туркесубликасидаги айрим шахслар ва жамоалар ихтиёридаги санъат ва тарихий ёдгорликларни регистрация қилиш, ҳисобга олиш ва мухофаза қилиш тўғрисида» қарор қабул қилди. Шу қарорга мувофиқ музей органлари зиммасига қуйидаги маъсулиятли вазифа юклатилди: «Барча монументал ва ашёвий санъат асарлари ҳамда қадимий ёдгорликларни дастлабки давлат регистрациясидан ўтказиш, улар кимнинг ихтиёрида бўлишидан қатъий назар ҳамда яхлит тўплам шаклида, ҳам алоҳида предмет шаклида рўйхатдан ўтказиш».

Қарорда кўрсатилгандек рўйхатдан ўтгандан кейин Туркомстарис ҳисобида қолдирилган тўпламлар ва алоҳида санъат ёдгорликлари давлат назорати остида бўлди. Шундан кейин уларни сотиш ва четга олиб чиқиб кетиш, бир шахсдан иккинчи шахсга ўтказиш таъқиқланди. Уларни таъмирлаш, тузатиш унинг жойлардаги органларининг зиммасига юкланди ва улар томонидан қайд қилиб борилди. Бу қарор асосан хусусий эгаларнинг ихтиёрида бўлган ёдгорликларни назарда тутар эди. Уларнинг эгалари қарор қабул қилингандан бошлаб уч ой муддат ичида ўзларининг тўпламлари ҳақида маълумот беришлари шарт эди. Бадиий илмий ёки тарихий жиҳатдан ўта қимматли бўлган ёдгорликлар агар уларнинг мухофазаси хавф остида қолган, эгаси аямасдан муносабатда бўлаётган ёки зарурий чоралар кўришга эгасининг имкони бўлмаган ҳолларда мажбурий

равишда эгасидан тортиб олиниб давлат мухофазасига ўтказилиши кўзда тутилган эди.

Агар қимматбаҳо буюмлар сотиладиган бўлса, Туркомстарисга уларни махсус эксперт комиссия баҳолаган имтиёзли нархларда сотиб олиш ҳуқуқи берилди. Шу мақсадда унинг қошида махсус пул фонди ташкил қилинди.

Бундан ташқари Туркомстарис хусусий шахсларга тегишли бўлган тўпламлар ва коллекцияларни кўргазмага қўйиш ҳамда нашр қилиш ҳуқуқини ҳам олди. Музей предметларини аниқлаш мақсадида илмий — бадиий эксперт комиссия ташкил қилинди. Комиссиянинг раислигига Туркомстарис музей секциясининг мудири А. М. Миронов тайинланди. Комиссиянинг қизғин фаолияти натижасида Туркомстариснинг музей фонди қисқа вақт ичида кўплаб бадиий ва тарихий аҳамиятига эга бўлган предметлар билан тўлдирилди.

Мустабид совет, ҳукуматининг маданий меросини асраш тадбирлари жумласига археологик ёдгорликларни мухофаза қилиш ва ўрганиш борасидаги ишлар ҳам кирган. Ҳали 1918 йилиёқ музей ишлари ва қадимий ёдгорликлар, санъат ва табиатни асраш бўйича РСФСР Бош қўмитаси тузилган эди. 1921 йилнинг 23 майида эса Туркомиссия ва ТАССР ХКС Маориф халқ комиссарлиги қошида «Музей ишлари, қадимий ёдгорликлар, санъат ва табиатни мухофаза қилиш бўйича қўмита» ташкил қилдилар.

Туркомсатарис — Туркестанская комиссия по охране памятников старинм и искусства — қадимий санъат ёдгорликларини, табиатни қўриқлаш бўйича Туркистон комиссияси эди. 1921 йил 22 майда Туркистон Республикаси ХКС Маориф халқ комиссарлиги таркибида Туркомстарис — музей ишлари, қадимий ёдгорликларни, санъат ва табиатни қўриқлаш ишлари бўйича комиссия тузиш тўғрисидаги низом тасдиқланади. Комиссиянинг зиммасига Туркистон Республикасидаги барча музейларни бирлаштириш ва

бошқариш, қадимий ёдгорликларни, санъат ва табиатни қўриқлаш ва таъмирлаш функцияси юклатилди.

Биз кўриб чиқаётган даврда совет музейлари олдига қўйилган вазифалар меҳнаткашларни биринчи беш йиллик топшириқларини бажаришга сафарбар этиш, саводсизлик ва чаласаводликни тутатиш, ишлаб чиқариш тажрибаларини ташвиқ қилиш, қишлоқ хўжалигини коллективлаштириш масалаларини ёритиш, меҳнаткашларнинг маданий ва профессионал савиясини оширишдан иборат эди. Музейлар олдига қўйилган вазифалар БМИК ва РСФСР ХКС нинг 1928 йил 20 августда М. И. Калинин имзо чеккан «Музей қурилиши ҳақида»ги қарорида ўз ифодасини топган эди. Бу қарорда музейлар тармоғининг нотекис тақсимланганлиги муносабати билан миллий ўлкаларда музейларни кенг миқёсда ташкил қилиш, тарихий инқилобий музейларни барпо этиш, ўлкашунослик музейларида тарихий инқилобий бўлимларни ташкил этиш масаласи қўйилди, экспонатларнинг характери йиғув фаолиятини кучайтириш ва коллекцияларни қайта тақсимлаш муаммоси кўтарилди.

Бундан ташқари, музейларнинг моддий аҳволини яхшилаш, ходимлар маошини ошириш, капитал қурилиш, жиҳозлар сотиб олиш учун маблағларни кўпайтириш, ноширлик фаолиятини кучайтириш, экспедиция ишларини кенгайтириш, коллекцияларни комплектлаштириш назарда тутилди.

1928 йил 7 апрелда Средазкомстарис тутатилиб, унинг муассасалари — Ўрта Осиё Бош музейи, Марказий бадий музей, ҳайвонот боғи ва Инқилобий музей Ўз ССР Маориф халқ Комиссариати Бош фан бўлими ихтиёрига ўтказилди. Натижада музейларнинг илмий йиғув ва илмий экспедицион фаолиятининг майдони торайди ва у Ўзбекистон ҳудуди билан чегараланиб қолди.

Ўзбекистон Маориф ХКС нинг 1928 й. 28 мартдаги буйруғига биноан, Самарқандда музей ишлари ўтмиш санъат ва табиат ёдгорликларини муҳофаза этиш Ўзбекистон комитети — Ўзкомстарис ташкил этилди.

Комитетнинг доимий таркибига раис ва унинг ўринбосаридан ташқари Ўзбекистон МИК нинг вакили ҳам кирди. Низомга кўра Ўзкомстарис собиқ Средакомстариснинг вориси эди, аммо унинг фаолият доираси Ўзбекистон худуди билан чекланиши лозим эди. унинг асосий вазифаси қадимги санъат ва маданият ёдгорликларини ўрганиш, ҳисобга олиш, тузатиш ва тиклаш, мавжуд адабиётларни нашр этиш, музей экспонатларини тушунтириш воситасида илмқй билимларни тарқатишдан иборат эди. Комитет музейларни Ўзбекистон маданията, шунингдек ишлаб чиқариш кучлари ва турмуш тараққиётининг ўзига хос хусусиятларини акс эттирувчи осори—атиқалар, табиат буюмлари ва санъат асарлари билан таъминларди. Тарих, маданият ва муҳит палеонтологияси нуқтаи назаридан муҳим бўлган археология разведкаси ва қазилмаларни уюштириш ҳам комитет ихтиёрида эди. У республиканинг тарихий ўтмиши, турмуш ва табиатини ўрганиш учун Ўзбекистонга келган барча шахслар ҳамда ташкилотлар фаолияти устидаи назорат қилиш ҳуқуқига эга эди.

1930 й. 1 декабрда Москвада музейларнинг 1 съезди ўз ишини бошлади. Съезд диалектик материализм ва музей қурилиши, музейлардаги сиёсий — маърифий ишлар, турли хилдаги музейлар тармоғига мувофиқ умумий қўлланмалар чоп этиш каби масалаларни кўриб чиқди.

Биринчи беш йиллик охирига келиб мамлакат музейларига 5 минг янги ходим кераклиги аниқланди. Съездда мамлакат музейларига кадрлар тайёрлаб беришнинг асосий йўналишлари белгилаб берилди.

Съезд турли типдаги музейларнинг конкрет вазифаларини белгилаб берди. Тарих музейлари (шу жумладан, қаср —музей, уй — музей) фақат маданият тарихинигина кўрсатиш билан чегараланмай, ижтимоий

шаклларнинг тараққиёт диалектикасини, ижтимоий тузумларнинг вужудга келиши, тараққиёти, инқироzi, ўрин алмашиши жараёни ҳам кўрсатиши кераклиги таъкидланган. Бунда иллюстратив материаллар асосий роль ўйнаши лозим. Ўлкашунослик музейларининг вазифаси ўлканинг ишлаб чиқариш кучларини, ишчи кучи ва моддий имкониятларни ўрганиш, фойдаланилмаётган имкониятларни аниқлаш ҳамда навбатдаги режаларни ишлаб чиқиш билан социологик қурилишга ёрдам беришдан иборат деб кўрсатилди. Музейларнинг 1 съездида муҳокама қилинган масалалар ва қабул қилинган қарорларни таҳлил қилиб съезд ҳақида қуйидагичи хулоса чиқариш мумкин. Музейларнинг 1 съездида экспозициялардаги табиий — тарихий, тарихий — маданий ёдгорликлар ва бошқа асл музей ашёларнинг илмий қўмақдош материаллар билан алмаштиришдек нотўғри йўналиш ёрқин намоён бўлди. Съезд асл ва иллюстратив материаллардан қай тариқа фойдаланиш масаласини ҳал қилмади. Бу эса кейинчалик музей экспозициясининг ёдгорликлар ва ҳужжатли экспонатлар жиҳатидан қашшоқлашишига олиб келди. Съезд музей спецификаст жараёнлар билан белгиланади, деб ҳисоблаб, буюмларни эмас, балки жараёнларни кўрсатиш зарурлигини уқтирди.

Музейларнинг 1 съезди асл ашёвий буюмлардан фойдаланиш мумкинлигини умуман инкор этмаган бўлсада лекин шунга қарамай, буюмларни схемалар билан қўшиб тематик экспозицияларни яратиш вазифасини амалга оширишнинг аниқ йўллари ва усуллари кўрсатиб беролмади.

Албатта съезд ишининг ижобий жухатларини ҳам инкор қилиб бўлмайди. Жумладан съездда турли хиддаги музей тармоқларининг ривожланиш муаммоси ҳал этилгани, экспозицияларни яратишда диалектик усулни қўллаш, илмий ва оммавий ишнинг узвийлиги, унинг методикаси, кадрлар тайёрлаш ҳақидаги масалаларнинг кўтарганлиги ижобий ҳодиса бўлди.

Бундан ташқари съезднинг махсус орган, — «Совет музейи» журналини чиқариш ҳақидаги қарори ҳам катта аҳамиятга эга бўлди. Журнал 1931 йилдан нашр қилина бошлади.

Биз ўрганаётган даврда Ўзбекистон музейшунослари ҳам конференция чақириб музейлар олдида турган асосий вазифаларни белгилаб олдилар. 1933 йили Тошкентда музей ишини янада ривожлантиришга оид асосий йўналишларни белгилаш масаласи муҳокамасига бағишланган музей ходимларининг 1 республика конференцияси чақирилди.

Конференцияда секция мажлисларини уч комиссия ташкил этди:

- 1) Ўз ССР музей тармоғи ва қурилишини режалаштириш;
- 2) Музейларнинг илмий тадқиқотлар ишлари;
- 3) музейларнинг оммавий маърифий фаолияти. Муҳокама давомида республикадаги музей қурилишининг барча асосий масалалари кўриб чиқилди.

Конференцияда музей фаолиятини илмий ва жамоатчилик ташкилотлари билан чамбарчас боғлиқ бўлиши зарурлиги қайд этилди. Уларнинг ёшларни тарбиялашдаги роли, мактаблар билан алоқада бўлиши зарурлиги, мактаб ўқув режасидаги музей экскурсияларининг кириталиши лозимлиги алоҳида таъкидланди. Умумўлкашунослик музейи асосий тип сифатида кўрсатилган бўлсада, асосан маданий марказ ҳисобланган йирик шаҳарларда махсус музейларни қуришга ижозат берилди. Ўлкашунослик музейлари тармоғи қуйидагича белигиланди: республика миқёсидаги марказий; бир неча туташ ва иқтисодий яқин районлар доирасидаги районлараро; қуйи' ишлаб чиқариш бирликлари миқёсидаги район музейлари тузилди.

Конференция асосий диққатни музейларнинг илмий — тадқиқот фаолиятига, экспедициялар, материаллар тўплашнинг мунтазамлиги, музейга келаётган материалларни илмий инвентаризациялаш ва ўрганиш,

музей иши методикаси ва техникасининг умумий масалаларини ишлаб чиқишга қаратди.

Илмий тўплов иши энг оқсаётган жабҳа сифатида эътироф этилиб, тўпланган материаллар танқидий таҳлил этилиши лозимлиги кўрсатилди. Бундан ташқари, ханузгача хусусий коллекционерлик одатидан холос бўлинмагани таъкидланди. Конференциянинг барча иштирокчилари юқори малакали музейшунос мутахассисларнинг етишмаслигини кўрсатиб ўтдилар.

Конференция Маориф ХКС га иккинчи беш йиллик учун музейларнинг мажмуа нашр режасини ишлаб чиқишни таклиф этди. Бу режа асосий фаолияти характеридан келиб чиққан ҳолда ҳар бир музейга оид мақоладад тўпламини «1917 йилдан 1933 йилгача Ўзбекистонда музей иши» деган мажмуа характеридаги асарни; катта кўргазмали материални қамраб олган «Ўзбекистоннинг музей фондлари» номли мақолалар тўпламини нашр этишни назарда тутган эди. Шу йўл билан музейлар фаолиятининг барча томонларини, яъни ҳар бирининг жойлашган ўрни, мақсади ва тузилишини ёритиш, фондларни коллекциялар характеристикаси ҳамда уларнинг умуммиллий аҳамияти билан тасвирлаш, шунингдек энг қизиқ ва диққатга сазовор объектларни кўрсатиш мўлжалланган эди. Афсуски, бу режа амалга ошмади, фақат И.А.Сухаревнинг «Современное состояние и очередное задачи музейного строительство в Узбекистане» номли кичик бир мақоласи эълон қилинди, холос. Умуман олганда, Ўзбекистон музей ходимларининг 1 конференцияси иши, гарчанд унда кўрилган кўпгина масалалар ўз вақтида амалга оширилмаган бўлсада, ижобий роль ўйнади. Конференция қарорларида мамлакат олдидаги хўжалик ва маданий вазифаларни бажаришда фаол иштирок этиш лозимлиги акс этди. Тарихий жараёни музей экспозициясида акс этгаришнинг бундан буёнги йўл — йўриғи белгилаб берилди.

XX асрнинг 30 —йилларида музей қурилишида рўй берган ўзгаришлар кун тартибига малакали кадрлар тайёрлаш масаласини қўйди. Музейларнинг 1 съездида уқтириб ўтилганидек, бу айти мухм масала эди, чунки музейшунослик илмини музей иши билан чамбарчас боғлаб олиб бориш санъатини талаб қилади. Ҳар бир музейда иккита илмий соҳа мавжуд.

Биринчиси унинг илмий ихтисоси билан белгиланади. Тарих фани — тарих музейида, адабиётшунослик — адабиёт музейида, санъат — санъатшунослик музейида ўрганилади.

Иккинчи соҳа эса комплектлаш, экспонатларни сақлаш, таъмирлаш, илмий тавсифлаш, экскурсия, экспозицион санъат назарияси ва методикаси, шунингдек, музей фаолиятининг бошқа шакл ва услубларини ўрганувчи музейшуносликдир. Ҳар куни ва ҳар соатда музейнинг илмий ходими гоҳ экспозициячи, гоҳ экскурсовод ёки адабиётшунос, гоҳ у ёки бу музейнинг тадбирли ташкилотчиси сифатида намоён бўдди. Аммо у ўзининг кўп қиррали фаолиятида ҳар соат, ҳар дақиқада илмий ходимлигича қолади: ҳар бир янги экспонат ёки экспозиция мавзуи унга янги тадқиқот вазифасини юклайди, экскурсияга келувчиларнинг ҳар бир янги гуруҳи, томошабиннинг ҳар бир саволи янги жумбоқ сифатида музей ходимидан уни ечиш учун бор билимини сафарбар этишини тақозо қилган.

Республика вилоятларининг ўлкашунослик музейлари илмий ходимларининг вазифаси янада оғиррбқ эди. Улар ўз ўлкаларининг тарихи, иқтисодиёти, маданиятидан яхши хабардор бўлишлари, ана шу асосда моддий буюмлар йиғиб экспозиция яратишлари лозим эди.

Ўзбекистон музейлари илмий ходимларининг таркибини бир томондан, музейда 10—15 йилдан бери ишлаб келаётган эски музей ходимлари ёки музей ишига ўтган эски мутахассислар, иккинчи томондан эса, музей стажига эга бўлмаган ёш ходимлар ташкил қилар эди. Музейда бошқа ишга ўтиш учун қулай фурсат кутиб вақтинча ишловчилар ҳам кам эмас эди.

Республикада музей кадрларининг ахволи:

1. етарли иш стажига эга ходимларнинг камлиги; баъзан эса ишга нолойиқ ходимларнинг кўплиги;
2. миллий кадрларнинг озлиги;
3. айрим музейларда илмий ходимлар штатининг тўла комплектлашмаганлиги;
4. янги кадрлар тайёрлашнинг қониқарсизлиги билан характерланар эди.

Шуни таъкидлаб ўтиш лозимки, музейларга Турккомстарис, Средазкомстарислар раҳбарлик қилган 20 — йилларда Ўзбекистон музейлари йирик археолог олимлар, манбашунослар, этнографлар, антропологлар, табиатшунослар каби юқори малакали кадрларга эга эди. 30 — йилларга келиб фаннинг тараққиёти, республика олий ўқув юртлари ва илмий тадқиқот муассасаларининг ўсиши кўпгина мутахассисларни ўзига жалб этди. Натижада 30 — йилларда музейларда ҳали музей ихтисосига эга бўлмаган, ҳатто олий маълумоти ҳам йўқ ёш кадрлар қолди. Бундай вазият фақат Ўзбекистонгагина хос бўлмай, бутун мамлакат учун характерли эди. Бу ҳол музей мутахассисларини тайёрлаш бўйича жиддий тадбирлар кўришни тақозо этарди.

1929 йили Маориф Халқ Комиссарлиги қарорига кўра, Марказий олий ўқув юртлари қошида музей ходимлари малакасини ошириш бўйича 9 ойлик курслар ташкил қилинди. Бундан ташқари, 1932 йили музейшунослик ва санъатшунослик соҳаси бўйича икки группа аспирантлар танлаб олинди.

1934 й. кузида РСФСР Маориф ХК томонидан олий музей курслари ташкил этилиб, кейинчалик доимий олий музей ўқув юртига айланди. Курслар икки туркумдан — табиий - тарихий ва тарих туркумларидан иборат эди. Курсларни битирувчилар камида

5 йиллик стажга эга бўлсалар ва диссертация талабларига мос асарларни тақдим этсалар, уларга илмий даража ҳам берилар эди.

Лекин бу курслар етиштирадиган кам сонли мутахассислар бутун мамлакат учун етарли эмас эди. Шунинг учун ҳам 1937— 1940 йилларда қисқа муддатли музей курслари ташкил этила бошланди. 1930 йилдан бошлаб бундай курслар миллий республикаларда, жумладан Ўзбекистонда ҳам ташкил қилина бошланди. Бу курслар

6 ойга мўлжалланган эди. Самарқанддаги Марказий давлат музейи қошида ҳам шундай курслар ташкил қилинди.

1939 йили Ўзбекистон Маориф Халқ Комиссарлиги музей ходимлари учун ярим йиллик муддатга мўлжалланган олий малака ошириш курсларини ташкил этиш ҳақида қарор қабул қилди. Аммо дастур қайта кўриб чиқилгач, ўқиш муддати 4 ойга қисқартирилди. Тошкент музейлари қошида республика вилоятлари учун мутахассислар тайёрлана бошланди.

Мутахассисларни олий ўқув юртлари орқали тайёрлаш ҳам давом эттирилди. Жумладан Ўзбекистон музейлари мутахассис кадрлар билан Андижон, Бухоро, Самарқанд, Тошкент, Фарғона педагогика институтларининг тарих факультетларини битириб чиққанлар ҳисобига ҳам тўлдирила борди.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, музей иши қанчалик илмий асосда ривожлантирилмасин, барибир совет давлати мафкурасини тарғиб қилувчи марказга айланди ва улар сиёсатлаштирилди.